

Předzvěst soudu [1999]

Zdeněk Bonaventura Bouše vyslovil před dvaceti lety cosi takřka prorockého: „dnes možná stojíme před zánikem institucionalizovaného a ideologizovaného křesťanského náboženství“. Co před dvěma desetiletími znělo varovně, zní dnes jako předzvěst soudu. Po listopadu došlo na krátkou dobu k tomu, že mnoho lidí naší sekularizované společnosti zase bylo nakloněno se zájmem a pozorností naslouchat hlasu křesťanů. Žádné „radostné zvěsti“ se však nedočkali, nýbrž dostalo se jim jen „suchých kostí“ starých dogmatických formulí, okořeněných zbožnými frázemi a čerstvě – bohužel – příliš zpochybněných zjevnými doklady křesťanské žádostivosti po majetku, pozicích a počtách.

Mezitím, jak se mi zdá, roste pocit, že se něco musí stát, a ten už možná začíná převažovat nad skepsí, že lepší to už nebude, že lepší to není ani jinde ve světě, a snad i nad cynismem, který se u nás rozšířil v sedmdesátých a osmdesátých letech a dnes nejen přetrvává, ale je posilován i ze zemí, jež jsme pro změnu, ale zase znovu chtěli napodobovat. Lidé opět začínají pomalu očekávat nějaké nové slovo, nový výhled, novou naději, která by nemusela soutěžit v soutěži s jinými, ale mohla by být všem společná. Platí to zvláště o mladých lidech, ale nejenom o nich (a to má ovšem také svá nebezpečí, chopí-li se slova nepravý). Mám za to, že nemůže být sporu o skutečnosti, že křesťané ani jejich církve na toto očekávání dnes nedovedou odpovídat. Tak jako křesťané (i se svými církvemi) převážně selhali v době industrializace a budování měšťanské (kapitalistické) společnosti, nedovedou se ani dnes náležitě probrat po rozpadu velkého, ale falešného či spíše od počátku zfalšovaného pokusu o nadějnější uspořádání světa (nikoli nepřipadně hovořili někteří o „křesťanské herezi“). Tak jako kdysi prorok pranýřoval mluvení o „pokoji“ tam, kde „není žádného pokoje“, bylo by dnes možno pranýřovat křesťanské mluvení o „evangelii“ tam, kde v pobožných slovech křesťanů o „evangelii“ není žádné doopravdy radostné zprávy, které by tak lidé bez předchozí indoktrinace také mohli rozumět.

Křesťanská myšlenka inkarnace musí být správně, tj. neideologicky interpretována. Dobrá zpráva, s níž přichází Ježíš ve svém kázání, je sice provázena (podle podání) různými znameními (zejména uzdravováním), ale nesoustřeďuje se na ně, nýbrž na velkou perspektivu pro (téměř) všechny: první počátky nového řádu, nové vlády, nové společnosti jsou tady. A tato nová společnost je v první řadě určena pro ty, kdo ji nejvíce potřebují, totiž chudým (to znamená – v navázání na proroky, ale nejen na ně – potlačeným, utištěným, oloupeným, přepadeným a zraněným, hladovým a žíznícím, nedostatečně oděným a mrznoucím, bez střechy nad hlavou a nemajícím kde hlavy složit, a také nemocným a hendikepovaným, atd. atd.). Je velmi málo křesťanů, kteří by u nás v posledním desetiletí právě tohle z Ježíšova evangelia připomínali. A jak se má tato nová společnost prosazovat? Tak, že „bohatí“ na sebe vezmou břemena těch „chudých“, že se zastanou „vdov a sirotků“ i všech nespravedlivě pronásledovaných, že dají najíst hladovým a napít

žiznícím, oděv nahým a na přístřešek těm, kdo nemají kde hlavu složit. Samozřejmě budou i velmi slušní „bohatí mládenci“ odcházet se smutkem, neboť bohatým je velmi nesnadno vejít do této nové společnosti, která přichází. A církev, která nechá tuto „dobrou zprávu“ zase stranou, opravdu nestojí za víc, než aby byla ven vyvržena a do lidí pošlapána. Bohu lze sloužit jediným způsobem: když složíme potřebnému bližnímu (ovšemže ne „pánovi“ výše postavenému). /8/ A k radostné zvěsti patří i slavnostní vyhlášení, že tohle není žádný matný sen, žádná bludná fantazie, nýbrž přicházející skutečnost: toto se už děje a bude se dít dále, stále víc, v „nekonečném pokroku“ (protože vždycky budou někteří chudí nebo chudší).

Křesťanství jako historický jev má – kromě velikých vin – také obrovské zásluhy. Evropa bez křesťanství je nepředstavitelná, a to jak ve svých kladech, tak ve svých nedostatcích a záporech. Ale do budoucna nám žádné ohlížení „na to, co bylo“, mnoho nepomůže, nebudeme-li chtít vidět „to nové“, které se „už zjevuje“. Minulost musíme vidět a posuzovat kriticky, a to znamená vždy znovu selektivně navazovat jen na něco a používat tohoto jako podkladu a materiálu pro budování něčeho nového. To však znamená, že k té kriticky posuzované minulosti musíme vždycky započítat také sebe. A právě v tom spočívá ona principiální „bezmoc“ přicházejícího království, že mu nemůžeme napomáhat žádnými svými „pozicemi“, ničím, co „máme“ a čím jsme vybaveni, nýbrž že právě to všechno – a nakonec i sebe – necháme stranou, za svými zády a plně se spolehneme jen na to, co „přichází“.

A to platí nejen o jednotlivcích, ale také o společenstvích křesťanů, o církvích. Také ony musí nechat své pozice a majetky atd. stranou, a nakonec obětovat sebe. Církev tu nejsou, aby byly, ale aby se obětovaly (např. aby na sebe braly takové cizí viny, které na sebe nemohou brát jednotliví křesťané). Pokud to nadále nebudou dělat, bude to asi opravdu znamenat konec platnosti Ježíšova „evangelia království“ a jeho pokračujícím přicházením-příchodům (z budoucnosti) a růstu ve světě. To nové se přece už zjevuje. Cožpak to nevidíte? A proto je také nejvyšší čas, začít zpívat „píseň novou“. Snad nová, jiná, radikálnější reformace? Návrat k samotnému Ježíšovi a jeho evangeliu? Nebo z popudu Ducha spíše nějaký krok kupředu?